

AKROPOLITANEC

ZA BOLJŠEGA ČLOVEKA IN BOLJŠI SVET

DIHOTOMIJA
UMA IN SRCA

GLASBA IZ SRCA

NOTRE-DAME DE PARIS

www.akropola.org

FILOZOFIJA

KULTURA

PROSTOVOLJSTVO

AKROPOLITANEC

NOVA AKROPOLA | kulturno društvo

www.akropola.org

JANUAR 2025 | ŠT. 108

NASLOV

NOVA AKROPOLA | Ljubljana

Wolfova 8, 1000 Ljubljana

070 601 651, 059 78 02 11

NOVA AKROPOLA | Maribor

Tyrševa 7, 2000 Maribor

040 709 955

ODPIRALNI ČAS:

PON–ČET 18h–22h

IZDAJATELJ

NOVA AKROPOLA SLOVENIJA

akropolitanec@akropola.org

UREDNIŠTVO

Glavni urednik: Stjepan Palajsa

Urednik: Andrej Praček

Prevod: Barbara Krasnik

Grafično oblikovanje: Nija Androjna

V TEJ ŠTEVILKI:

• PSIHOLOGIJA:
DIHOTOMIJA UMA IN SRCA

5

• INTERVJU:
GLASBA IZ SRCA:
POGOVOR S FALIJEJEM PAVRIJEM

8

• KULTURA:
NOTRE-DAME DE PARIS:
DUŠA FRANCIJE IN
NJENIH GRADITELJEV

11

• HUMOR:
ZAČIMBE VSAKDANA

15

B E S E D A U R E D N I K A

SLEDITI SRCU ALI RAZUMU

"Slediti srcu ali razumu" je dilema, h kateri se vračamo vsakič znova. In tudi, če smo se že srečali s podobnimi situacijami, se vsakokrat počutimo negotovi.

Ko rečemo, da poslušamo srce, imamo navadno v mislih težnje svojih čustev. Čustva življenje obarvajo in napolnijo. Zato so pomembna. Ne moremo si predstavljati življenja brez čustev. Zato odločitev, da sledimo čustvom, ni težka. Vprašanje je le, katerim čustvom slediti: katerim bomo dopustili, da izpolnjujejo naša življenja – bodo to enostavnejša ali bolj subtilna – in v kakšnem razmerju?

Prav zato, ker obstajajo višja in nižja čustva, izraz "slediti srcu" ni jasen.

Marsikdo v tej ubeseditvi prepozna preprosta, všečna čustva, kot so zaljubljenost, sprejetost, tolažba, zadovoljstvo, pomirjenost ... Mi pa se bomo pridružili klasični filozofski tradiciji in srce povezali z redkejšimi subtilnimi, intuitivnimi stanji, ki jih je težko ubesediti. Lahko bi jih pogojno poimenovali 'zametki stanj prihodnosti'. Iz lastnih izkušenj lahko povem, da gre za prebliske nečesa, kar sem uspel spoznati šele, ko sem izbiral svojo pot – ko sem sledil tovrstnim prebliskom in naredil korake, ki so me vodili k njihovi uresničitvi. Takrat so sprva nejasni prebliski postali konkretnejši in se počasi spremenili v lepo realnost.

Kaj pa razum? Ko je ta usklajen s čustvi, se zanj niti ne zmenimo, saj ni moteč. Glas razuma zaznamo le, ko se ta zoperstavi čustvom. Takrat čutimo v sebi dualnost in konflikt med dvema deloma sebe.

Praktični razum, ki upravlja s pridobljenimi izkušnjami, odraža našo trenutno zrelost. Rešuje nas iz ujetosti v krog enostavnejših čustev, a nas s svojim pogledom v preteklost in težnjo po varnosti lahko tudi ovira pri tem, da bi sledili intuiciji, ki nam govori o potencialih, ki jih nosimo v sebi in jih moramo še spoznati.

*

Omejimo se na prvi primer (prejšnjega odstavka) in se tokrat osredotočimo le na konflikt med enostavnimi čustvi in razumom.

V tem primeru zdrav razum, temelječ na izkušnjah, lahko poda preudarno in hladno rešitev, ki pa je v nasprotju z našimi nagnjenji. Vemo, kaj bi bilo prav, vendar hkrati tega nismo pripravljene udejanjiti.

Razumska odločitev je lahko pravilna, a ne bo stabilna, vse dokler nova in boljša čustva ne bodo zapolnila praznine, ki je nastala zaradi racionalnega zaviranja obstoječih čustev ...

Slediti izključno enostavnim čustvom je po drugi strani lahko negotovo, ker se ta spreminjajo – se ogrejejo in ohladijo, nato povsem drugje prižgejo in spet zamrejo. Slediti enostavnim čustvom potemtakem pomeni prepustiti se spremenljivim in minljivim notranjim viharjem. Vodijo nas enkrat v levo drugič v desno. Tako gibanje nima smeri in nima prihodnosti. Življenje pa vendarle mora biti potovanje – izgradnja in napredovanje. Če se le prepuščamo, da nas premetava, temu ne moremo reči potovanje in življenje izgubi svoj smisel. Posledično še tako pestra čustva ves čas preveva občutek neizpolnjenosti in praznine.

Razum to vidi in se zato oglasi. Ko pride do tega, je čas za razmislek. Takrat je čas, da analiziramo, kaj se dogaja, da ozavestimo, od kod izvirajo naši impulzi in kam nas vodijo ... Razumeti moramo ali so občutki, ki se pojavljajo, minljivi ali trajnejši. To je pomembnejše od tega, koliko so ti prijetni.

Lastnim občutkom avtomatsko pripisujemo večji pomen in jim največkrat sledimo. Vsi smo se že prepustili ustreznim vzgibom, kdaj pa tudi tistim, ki so nas morda privedli do kočljivih situacij – a v vsakem primeru so nas pripeljali izkušnji.

Ni narobe, če sledimo čustvom. Mislim celo, da se je temu nemogoče izogniti. Ključno je, da se iz pridobljenih

izkušenj učimo, saj nam te pomagajo pri naših nadaljnjih odločitvah.

Mar ni slednje naloga razuma? Razum je torej ta, ki bo opredelil izkušnjo in nam omogočil, da jo v naslednji situaciji ustrezno uporabimo. Zdrav razum je ta, ki omogoča kontinuiran razvoj našega življenjskega potovanja.

Zato si je treba vzeti čas za premislek.

So trenutki, ko smo v sebi usklajeni. Takrat vemo, kaj hočemo in smo prodorni. Takrat smo videti močni. So pa tudi trenutki notranjega konflikta, ki zahtevajo previdnejše korake, vsaj dokler polarnosti v sebi ne povežemo. To niso trenutki šibkosti, temveč trenutki rasti, ki so po svoji naravi krhki. Vsaka taka kriza nam nudi možnost, da si določene stvari pojasnimo, jih pospravimo na pripadajoča mesta nato in izberemo. Moramo izbrati! To moramo zahtevati od sebe, sicer ne bomo dosegli stabilizacije.

Dihotomija med čustvi in razumom je torej tisti del poti, ki nam omogoča, da se povzdignemo. Ker je življenje potovanje, se tovrstnih konfliktov ne bomo znebili. Istih morda ne bomo več izkusili, a le, če smo se po prestani krizi dejansko spremenili. Prišli pa bodo novi, drugači notranji konflikti, ki bodo predstavljali nove priložnosti za naslednje korake.

Tako nam zdrav razum preperečuje, da bi zapadali v stare netvorne vzorce življenja. A to je le del naloge, saj, kot smo že omenili, pri zaviranju obstoječega nastane praznina, nevzdržna praznina, ki jo je potrebno izpolniti – vendar nujno z nečim novim in boljšim. Za slednje pa je potrebno prisluhniti srcu.

Spoznajmo sebe, spoznajmo vsa svoja notranja orodja in jih skladno uporabljajmo. Tako bodo naše komaj slutene sanje počasi postale definirana realnost.

Andrej Praček, urednik

TEČAJ PRAKTIČNE FILOZOFIJE

– Najdi svoj kompas, najdi svojo pot–

20. 1. 2025 ob 18. uri, Tyrševa 7, MARIBOR

21. 1. 2025 ob 18. uri, Wolfova 8, LJUBLJANA

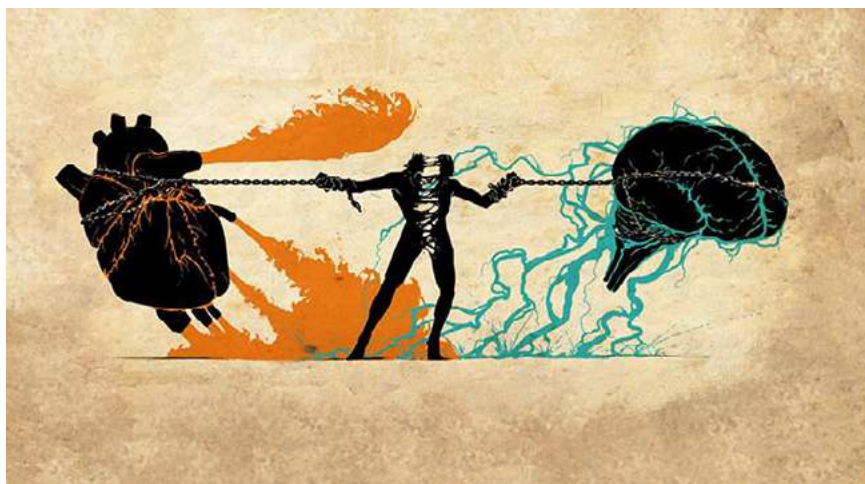
18 ur predavanj

DIHOTOMIJA UMA IN SRCA

ARCHANA SAMARTH

Zdi se, kot da živimo v svetu dihotomij, v svetu, kjer obstajajo močno nasprotujoče si ideje. Na primer, lahko rečemo, da človeštvo z vsemi sodobnimi tehnološkimi preboji napreduje, a hkrati lahko rečemo tudi to, da prihaja do regresije človeških vrednot, kar je razvidno iz sporov, ločenosti, revščine, podhranjenosti in boleznih uma ter telesa, ki danes prevladujejo v svetu. To je tesno povezano in je morda rezultat druge temeljne dihotomije našega časa, dihotomije srca in uma.

Srce govori eno, um pa drugo. To povzroča zmedo in navzkrižje glede tega, kaj je prav. Kateremu naj prisluhnemo? To je mogoče opaziti pri nekaterih mladih, ko so na pragu izbire poklica – naj se ukvarjajo s tem, kar jih resnično zanima, ali pa bi bilo prav, da delajo tisto, kar velja za bolj prestižno in finančno nagradujoče?

V današnjem času ima um, ki velja za naš najbolj razviti vidik, prednost, z umom pa se tudi močno identificiramo. Običajno sledimo filozofskemu izreku: "*Mislím, torej sem,*" ki ga pripisujejo francoskemu filozofu iz 17. stoletja Reneju Descartesu. To nakazuje, da nas oblikujejo naše misli, mnenja, preference in tudi predsodki. Srce po drugi strani velja za čustveno, neracionalno, nestanovitno, nezanesljivo in šibkejšo od uma. Identifikacija z intelektualnim jazom je v naši družbi utrjena že od otroštva. Toda ostaja vprašanje, ali je to vse, kar nas določa – ali pa je naša identiteta še kaj več?

Raziščimo pravo naravo tako srca kot uma, da vidimo, ali se lahko z boljšim razumevanjem naučimo optimizirati uporabo teh dveh orodij, tako da nam služita skladno s svojim namenom.

NARAVA UMA

Misli, mnenja, prepričanja, analiziranje, sklepanje, refleksija so vse dejavnosti uma. Razmišljanje je morda najbolj uporabljeno orodje uma. Ves čas razmišljam – zavestno, včasih pa manj zavestno ali celo nezavedno. Ampak, ali res znamo razmišljati? Izbire, ki jih pozneje obžalujemo, hromeči dvomi in mnenja, ki ne temeljijo na dejstvih, kažejo na to, da te sposobnosti ne uporabljamo nujno na najboljši možni način.

Sposobnost razmišljanja in izbire je edinstvena mentalna možnost, ki jo imamo samo ljudje! Lahko načrtujemo, organiziramo in uporabljamo logiko za analizo informacij. To nam omogoča, da prevzamemo odgovornost in usmerjamo svoje življenje. Vendar pa obstajajo ovire za pravilno razmišljanje, pasti, v katere se je večina od nas na neki točki že ujela.

Pogosta past je **namišljeno razmišljanje**, tj. ko ne upoštevamo pomembnih dejavnikov. Vsakodnevni primer tega bi bil, ko zamujamo na sestanek, morda zato, ker nismo upoštevali prometa – zunanje resničnosti in smo podcenili

čas, potreben za doseg cilja. **Prehitro sklepanje in presojanje brez zbiranja dejstev** je človeška težnja, ki lahko privede do impulzivnih reakcij. Te kasneje obžalujemo. Naše razmišljanje je lahko včasih **usmerjeno samo nase**, torej na situacije gledamo samo iz lastne perspektive, ne da bi upoštevali drugo stališče. S tem se omejujemo. Nasprotna težnja pa je, da nanj zlahka vplivajo drugi, kot v primeru **vrstniškega oziroma družbenega vpliva ali čredne miselnosti** (drugi to počnejo, zato mora biti prav). To nas lahko privede do napačnih odločitev, čeprav čutimo, da smo nepristni. Včasih nakopičena jeza in zamera povzročita, da se vedno znova ujamemo v iste misli, na krožen in nekonstruktiven način. Te miselne navade so precej pogoste in kažejo, da svojega uma ne uporabljamo vedno na najučinkovitejši način.

Um je čudovito orodje, darilo za človeštvo, ki nas ločuje od živali, vendar ga moramo razvijati na zavesten in pameten način. Um se moramo naučiti uporabljati tako, da naredimo red v svojih natrpanih mislih, da razjasnimo svoje ideje s spraševanjem, preiskovanjem in dovoljevanjem razumu, da jih vodi. S svojim umom moramo delati na zavesten in ne na običajen način.

V delovanje svojega uma lahko vnesemo več zavesti, tako da:

- se naučimo delati z redom, prioriteta in časom, tj. z miselno disciplino.
- vzpostavimo pravi dialog, pravilno izmenjavo misli in idej, tako da smo pripravljeni poslušati in razumeti, kaj nam govorijo drugi.
- zmanjšamo osredotočenost na neprijetne, slabe spomine in negativne misli, s čimer sprostimo prostor za nove ideje in prepoznamo priložnosti sedanjosti.
- vodimo svoj um, namesto da dovolimo, da je razpršen. Kot pravi Krišna v Bhagavad-giti: **"Kadar koli in kamor koli zaradi svoje utripajoče in nestabilne narave um zatava, ga moramo vrniti pod nadzor Jaza,"** in pri tem dodaja, da je um mogoče nadzorovati s stalno **"vajo in nenavezanostjo."**

Kako vadimo nenavezanost? Z razvojem bolj celostnega pogleda na življenje. Filozofski pogled nam pomaga spoznati našo pravo naravo, kdo smo lahko. Pomaga nam, da prepoznamo, kako deluje naš um, da nanj gledamo objektivno in odmaknjeno, namesto da bi nam popolnoma vladal.

NARAVA SRCA

Lahko rečemo, da je v srcu več, kot morda vemo ali mislimo.

Z znanstvenega in fiziološkega vidika je srce v središču telesa in od tam prenaša vitalnost krvi v vse smeri. Z metafizičnega vidika se srce primerja s soncem v sončnem sistemu. S filozofskega vidika velja, da je srce sedež moralne zavesti ter inteligence, intuicije in duhovnosti.

Sodobna medicina začenja priznavati koncept srčnih možganov. Leta 1991 je dr. Armor odkril, da ima srce svoje "male možgane", ki se lahko učijo, spominjajo in celo čutijo. To nakazuje, da znanost šele sedaj postopoma dohiteva tisto, kar je starodavna modrost že vedela!

"Srce je bivališče duhovnega človeka, medtem ko psiho-intelektualni človek prebiva v glavi."

Helena Blavatsky

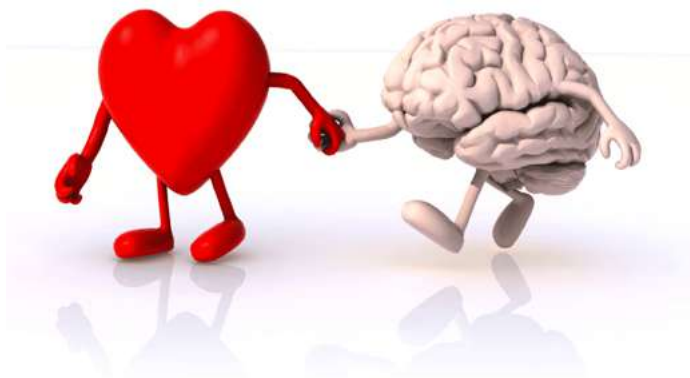
Številna starodavna sveta besedila pozivajo učence, naj ohranijo čistost svojih src. To se ne nanaša samo na čistost čustev, ampak tudi na širok spekter dejanj, ki jih je Siddhartha Gautama nekoč predlagal skozi plemenito osemčleno pot:

pravilno razumevanje, pravilen namen, pravilen govor, pravilno delovanje, pravilen način življenja, pravilen trud, pravilna pozornost in pravilna osredotočenost.

Kako lahko očistimo srce? Z razumevanjem narave naših psiholoških svetov in ustreznim ravnanjem z njimi. Čustva so nenadne in intenzivne reakcije, ki se lahko spremenijo tako hitro, kot se pojavijo – kot nevihta. Zato odločitve, ki temeljijo na močnih čustvih, pogosto niso stabilne ali obstojne. Poleg tega nas občutki zamere, krivde, zavisti, sovraštva itd. ujamejo v past in nam odvzamejo sposobnost, da na ljudi in situacije gledamo z jasnim umom. Nasprotno pa so občutki, kot so sočutje, hvaležnost, pogum itd. globlji, stabilnejši in trajnejši. Iz nas tudi izvirajo le najboljše. Pravijo, da **"obstajajo občutki, ki nagubajo obraz in dušo ter občutki, ki jima podarijo mladostni sijaj."** (Delia Steinberg Guzmán)

Očistiti srce pomeni osvoboditi ga iz zapletov burnih čustev in negovati komplementarna čustva iz višjih sfer nas samih. To pomeni, da v sebi ob soočenju s strahom zavestno vzbudimo pogum, strpnost namesto jeze, da se popravimo in odrešimo, namesto da se mučimo s krivdo, in da premagujemo sebične impulze z velikodušnostjo. To se morda sliši težko, vendar je mogoče, ko smo odločni, da bomo najboljši, kar lahko smo.

INTEGRACIJA SRCA IN UMA

Sklepamo lahko, da sta tako srce kot um bistvena za nas, vsak na svoj edinstveni način. Ko se naučimo sodelovati z obema na zavesten način, lahko izrazimo najboljše, kar lahko ponudita, in začnemo prepoznavati svoj resnični potencial. Če se navežem na dihotomijo, omenjeno na začetku, ne gre za vprašanje srca ALI uma. Svoja življenja moramo voditi s srcem IN umom.

Svet danes potrebuje ta enotni pristop: bodisi v medicini, kjer se strokovnjaki združijo in ponudijo celostno zdravljenje, ne le posega v posamezne organe, bodisi na družbenem področju, kjer se morajo skupnosti združiti in naučiti harmoničnega sobivanja. Treba je uskladiti glasove našega srca z našim umom: **srce daje smer, um pa jo izvrši.**

"Tvoje srce pozna pot. Teci v to smer." Rumi

Integracija srca in uma zahteva združitev naših misli, naših najčistejših čustev (občutkov) in naših najvišjih stremljenj (vrednot, idealov), pri čemer se vsi trije usmerijo v dejanja. Delo z njimi na razdrobljen način vodi do izkrivljenega in površnega pristopa. Približati se našemu najvišjemu človeškemu potencialu pomeni prizadevati si, da se približamo arhetipom lepote, dobrote, resnice in pravičnosti. To zahteva, da srce in um hodita z roko v roki, usklajeno in v harmoniji. 🧠

GLASBA IZ SRCA:

POGOVOR S

FALIJEM PAVRIJEM

MANJULA NANAVATI

Fali Pavri, rojen v Mumbaju, šolan v Moskvi in Londonu, je pomočnik vodje klaviatur in profesor klavirja na Kraljevem konservatoriju na Škotskem. Občinstvu kulturnega krožka Nove Akropole v Mumbaju se je pridružil prek videokonferenčnega klica iz Glasgowa, v katerem je govoril in igral za nas – strastno, iz srca. Tu so odlomki iz pronicljivega pogovora, ki je bil prepleten z njegovimi čudovitimi predstavtvami navdihujočih del klasične glasbe Beethovna, Schumanna, Lavignaca in Andreaea Volkmarja.

V imenu Nove Akropole vas prav lepo pozdravljam. Naj začnem s citatom Mstislava Rostropoviča, ki je rekel: "Igrati morate iz ljubezni do glasbe. Popolna tehnika ni tako pomembna kot ustvarjanje glasbe iz srca." Torej, Fali, kaj pomeni ustvarjati glasbo iz srca?

Naj vam to povem citat za citatom: Beethoven je rekel, ne morem se spomniti natančnih besed, vendar nekaj takšnega: *"Zaigrati napačno noto je nepomembno, toda igrati brez strasti je neopravičljivo."* Torej, karkoli delaš, karkoli igraš, in mislim, da to ne velja le za glasbo, ampak za vse, kar počneš, je pomembno, da to počneš s 100-odstotno predanostjo, poštenostjo in iskrenostjo.

A poglobiti se v to, kaj pomeni igrati glasbo iz srca – no, to je zapleteno.

Ne gre le za čustvovanje. Je nekoliko bolj zapleteno od tega, zlasti pri klavirju in zahodni klasični glasbi, saj se nekatere

od odličnih skladb, ki jih igramo, dejansko spopadajo s fizičnimi, tehničnimi vidiki učenja na stotine in tisoče not, kar je kompleksno. In potem se je treba nekako poglobiti v čustveni in glasbeni namen, ki ga je morda imel skladatelj. Vse to zahteva veliko razmišljanja in časa. Šele za tem, ko človek vse to ponotranji, lahko poskuša igrati pošteno in predano, ter kot ste rekli, iz srca.

Ustvarjanje glasbe je več, kot samo igranje pravih not in občinstvo vam ne bo nikoli odpustilo, če igrate sterilno in ob tem zadenete vse pravilne note. Vendar vam bo voljno odpustilo, če se jih na neki način dotaknete, sporočite nekaj, kar jih povzdigne.

Kaj mislite, da vas je glasba v vseh teh letih naučila? Kako je spremenila vaš pogled na življenje?

Najprej lahko povem, da mi je prinesla neskončne ure užitka. Toda igranje klavirja in spopadanje z glasbo te obenem naučita številnih temeljnih življenjskih veščin, ki jih, vsaj tako mislim, lahko uporabiš kjerkoli: naučila me je vrednosti potrpežljivosti, ponižnosti, predanosti, osredotočenosti, pozornosti, premagovanja svojih strahov, premagovanja čustvenih, fizičnih in psihičnih izzivov - stvari, ki jih potrebuješ kot glasbenik in izvajalec, pa tudi drugje v življenju. Najpomembnejše pa je, da vam odlična glasba lahko ponudi vpogled v drugi, duhovni svet, ki je daleč od našega vsakdanjega življenja. Torej zagotavlja nekakšno hrano za dušo.

Tukaj na tem planetu smo samo kratek čas in doživljamo toliko različnih stvari: veselje, žalost, ljubezen, uspeh, neuspeh, razočaranja, osamljenost, žalost itd. Glasba lahko vzbudi vse te občutke in daje tolažbo, uteho, veselje. Zato menim, da je to zelo dragoceno darilo v življenju, ne glede na to, ali ste izvajalec ali poslušalec ali pa samo ljubitelj glasbe.

Vladimir Horowitz, morda največji pianist vseh časov, je rekel: "Nikoli se ne bojte biti drzni." Drznili ste si narediti stvari in resnično stopiti iz cone udobja. Kaj vas žene k temu?

Mene, pa tudi kogar koli drugega, k tveganju oziroma k početju stvari izven območja udobja, ženejo stvari, kar ji rad počnem. Poleg tega me žene tudi dejstvo, da smo pianisti in glasbeniki na neskončni poti iskanja, imamo neskončne občutke odkrivanja, ker je tam zunaj toliko dobre glasbe in tako malo časa, da se je naučimo, jo igramo in spoznamo. To je zelo, zelo velika stvar, ki me ohranja v pogonu.

Ko sem študiral v Londonu, sem slišal, da Rostropovič načrtuje potovanje v Indijo. Zato sem odšel v Royal Festival Hall in po eni od vaj zakorakal v zakulisje, se mu predstavil v ruščini, ki sem jo govoril, in mu enostavno povedal, da sem pianist iz Indije, ter ga vprašal, če se že ravno odpravlja v Indijo, ali lahko igram z njim. Zdaj tega verjetno ne bi naredil. Takrat sem to naredil, ker sem bil še mlad in drzen. Bil je presenečen in rekel: "No, to je zelo zanimivo. Moral

boš priti in zaigrati zame." Tako sem nekaj tednov kasneje prišel k njemu na avdicijo. In še nekaj tednov kasneje sem dobil njegovo pismo, da se odpravlja v Indijo. Torej, veste, včasih je v življenju vredno tvegati. Brez tveganj se pogosto ne zavedaš, česa vsega si sposoben.

Česa ste se naučili od Rostropoviča, od turneje in tega, da ste bili z njim?

No, res je bil izjemen človek. Imel je neverjetno energijo, zagnanost in navdušenje nad življenjem, polnim življenjem. Nikoli me ni prenehal presenečati. Tudi pri svojih letih, čeprav ni bil mladenič, je kazal brezmejno navdušenje nad vsem. Naj vam predstaim majhen primer: odpotovali smo v Delhi, prispeli pozno zvečer in naslednji dan smo imeli koncert. To je bilo po številnih koncertih in vse je bilo precej naporno. A rekel je: "Želim iti v Tadž Mahal. Ja, ja. Zvečer imamo koncert in do njega je dolga, dolga vožnja. Nič hudega, bolje bom igral, če bom videl Tadž Mahal." Tako smo vstali ob 4.30 zjutraj in se ure in ure vozili vse do Agre, tam preživeli dan ob pogledu na Tadž Mahal in se vrnili ravno pravi čas, da smo odigrali koncert. Vedno je počel takšne stvari. Nekoč mi je omenil eno svojih življenjskih manier. Rekel je: "Poskušam narediti nekaj novega, vsak dan izkusiti nekaj novega in želim, da to poskusiš tudi ti: naj bo to odkrivanje novega glasbenega dela, gledanje nove slike ali učenje nove življenjske veščine." Mislim, da je to precej dragocen način gledanja na to, kako živeti svoje življenje.

Kaj je po vašem mnenju dober učitelj in kaj vas pri študentu najbolj veseli?

Poučevanje je težka stvar. Mislim, da imam vedno težave s tem. To je tako velika odgovornost, še posebej, če poučuješ takšne študente, kot jih imam na srečo jaz - zelo motivirane, mlade in nadarjene. Vem, da je to kliše, ampak resnično se od njih naučim toliko, kot jim dam. Nenehno sem počaščen zaradi neverjetne energije, predanosti in odločenosti, da sledijo tej zelo težki poti ter dosežejo svoje sanje in izpolnijo svoj potencial.

Poučevanje glasbe ni stvar ene formule. Veliko je odvisno od tega, koga poučujete, saj imajo vsi različne prednosti in slabosti ter potrebujejo pomoč na različne načine. Nekateri

od njih potrebujejo osnovno tehnično vodenje, drugi so že popolnoma oblikovani pianisti in potrebujejo le spodbudo in zaupanje, da najdejo svoj glas. Nekatere moramo samo malo potisniti, nekateri potrebujejo brco. Zato morate biti zelo občutljivi na potrebe vsakega študenta in jih voditi na skrben način. Mislim, da je ena najdragocenejših stvari, ki jih lahko storite kot učitelj to, da nadarjenemu študentu ne storite ničesar uničujočega. Dajte jim prostor, čas, da najdejo svojo pot in jim pomagajte pri tem ter jih nežno vodite. Ker se, kot pogosto rečem svojim študentom, največ naučiš po končanem študiju. Našli boste svoj način, kako se spoprijeti z vsem, kar vam prinaša življenje, tudi ko gre za klavir. Vse, kar lahko storim, je, da jim priskrbim orodja, potem pa je na njih, da najdejo svojo pot. Mislim, da moraš študentom dati prostor, da najdejo svojo individualnost. Ne želite, da postanejo vaši kloni ali igrajo kot vi. Želite, da raziščejo, česa so sposobni. In mislim, da, če lahko naredite vsaj nekaj od tega, potem ste svoje delo opravili razmeroma dobro.

Govorili ste o tem, kako glasba zahteva vse vidike glasbenika – fizične, čustvene, mentalne in duhovne. Lahko pojasnite več o duhovnem?

Popolnoma prav imate. Glasba zahteva vse te vidike. Morate imeti izjemne fizične sposobnosti, večine, ki so skoraj enakovredne športniku. In vedno morate biti v dobri fizični formi. Zahteva tudi mentalno inteligenco in budnost. In zahteva čustveno odprtost, sposobnost pokazati svojo ranljivost, kar ni enostavno, a to zmorejo največji umetniki in takrat se resnično dotaknejo poslušalca.

Mislim, da je Oscar Wilde tisti, ki je nekoč rekel, ko je govoril o Chopinovi glasbi (vendar se lahko v resnici nanaša na katero koli veliko glasbo): *"Ko igram Chopina, se počutim, kot da jočem nad grehi, ki jih nisem zagrešil, in žalujem nad tragedijami, ki niso bile moje."* Mislim, da ima v mislih to moč, da v vas vzbudi občutke in čustva, ki jih morda niste izkusili osebno, a so neločljivi del človeštva. Zato je lahko glasba tako močna. Na vas lahko vpliva na načine, ki jih je težko izraziti z besedami. Mislim, da je vsakdo to na nek način že izkusil. Morda ne nujno pri glasbi, lahko pri kateri koli drugi obliki umetnosti, vendar mislim, da je zlasti pri glasbi ta neposrednost močno prisotna.

Kot izvajalec zagotovo doživljam te redke (a ravno zato, ker so tako redki, so tudi tako dragoceni) trenutke, ko začutiš pravo, posebno povezanost z občinstvom. Takrat lahko čutiš nekakšno vibracijo, ki te povezuje z občinstvom, z nečim drugim. In če lahko to ujamete in cenite, je zelo dragoceno.

Navsezadnje mislim, da je v glasbi tudi nekaj, kar ti lahko odpre vpogled v to, katere so pravzaprav resnično pomembne stvari v življenju: stvari, kot so ljubezen, sprejemanje, radodarnost duha, prijateljstvo, prijaznost, deljenje, komunikacija, moč tišine in zabava. In skozi glasbo lahko vse to doživiš. Zanimivo je, da se ne morem spomniti niti ene kulture na svetu, ki ne bi imela glasbe. To kaže, kako pomembna je za človeštvo.

Pred dnevi sem brskal po svoji glasbi in našel kopijo Beethovnovih sonat, ki mi jih je podarila moja učiteljica Shanti Selden, potem ko sem zmagal na tekmovanju, ki me je popeljalo v Moskvo. Prebral sem čudovit zapis, ki mi ga je zapisala. Napisala je: *"Fali, za tvoj letošnji čudoviti uspeh v glasbi. Tu leži veliko redkih zakladov duše. Upam, da jih boš odkril in jih naredil za svoje."* 🎻

NOTRE-DAME DE PARIS: DUŠA FRANCIJE IN NJENIH GRADITELJEV

8. decembra 2024 je katedrala Notre Dame v Parizu ponovno odprla svoja vrata. Pet let gradbenih del razkriva znanje in spretnost nekdanjih in sedanjih gradbenikov, ki so, navdihnjeni z idealom, večjim od njih samih, (ponovno) zgradili to mojstrovino, prežeto z dušo Francije.

Notre Dame je več kot spomenik. Je univerzalni simbol, ki pa ga je 14. aprila 2019 uničil požar. V okviru konference, ki je potekala v Cour Pétral (Perche), v sredo, 16. oktobra 2024, sta na razpravi o katedrali sodelovala Fernand Schwarz, antropolog, filozof in ustanovitelj francoske Nove Akropole ter Philippe Giraud, kamnosek iz Percheja, član francoske zveze obrtnikov in umetnikov ter delavec na obnovitvenem gradbišču.

NOTRE DAME, DUHOVNO IN POLITIČNO SRCE

Notre Dame je bila zgrajena v srednjem veku, v obdobju, ko so začela rasti mesta. Od temeljnega kamna leta 1163, ki ga je položil škof Sully, do njene posvetitve sta minili približno dve stoletji. Katedrala je postala center mestnega življenja.

Fernand Schwarz opozarja na zgodovinsko vlogo, ki jo je igrala katedrala. Prihod katedral, zlasti Notre Dame v Parizu, je pomenil začetek nastanka duhovnega reda francoske monarhije, ki so ga poimenovali "ceremonija kraljevske vere". Katedrala je postala kraj pomembnih dogodkov: krstov francoskih kraljev, zahvalnih slovesnosti ob zmagah, porok in pogrebov kraljev ter pozneje nacionalnih pogrebov pomembnih osebnosti.

KRAJ INTELEKTUALNEGA ŽIVLJENJA IN SREČANJ

V srednjem veku je Notre Dame obiskovalo mestno prebivalstvo, trgovci, obrtniki ... ki so se v glavni in stranskih ladjah posvetnega dela pogovarjali o cenah žita ter tekstila. Zdravniki so sprejemali svoje bolnike v za to namenjenih

kapelah. Potekale so ljudske igre, farse in norčije. V cerkvenih ložah so se zbirali obrtniki in trgovci, mnogi med njimi so darovali sredstva za vitraže in kapele.

Notre Dame je bila tudi upravno in pravosodno središče – pred njo so potekala sojenja. Vsaka katedrala je imela tudi kulturne prostore: kapitelj (kolegij duhovnikov), knjižnico in šolo za duhovnike. V tem obdobju je bila kultura na visokem nivoju, poznali so staro grško filozofijo, Pitagoro in Platona, čeprav samo v drobcih.

V baziliki Svetega Dionizija (danes severno predmestje Pariza, op.p.), prvem primeru gotške arhitekture, so govorili grško in prevajali starogrške spise v latinščino. Opat Hilduin (umrl leta 840) je prevedel delo Dionizija Areopagita, navdihovalca teologije svetlobe. To delo je opat Suger, zaupnik kraljev Ludvika VI. in Ludvika VII., uporabil pri gradnji katedral, začevši s katedralo Sv. Dionizija. Suger je Boga dojemal kot svetlobo. Po njegovi interpretaciji duh v prostor vstopa prek svetlobe.

SPOMENIK POLN ŽIVLJENJA

Na teh teoloških osnovah je katedrala Notre Dame uvedla novo "francosko umetnost" (francigenum opus): gotski slog. Ta je nadomestil romanskega, pri čemer je poudarjal svetlobo.

Da bi omogočili vstop veličastni svetlobi, so odstranili zidove, ki so ločevali transept od prezbiterija, ter v stene vstavili vitraže in rozetna okna. Gotski obok se je dvigal proti nebu, z njim pa tudi cela katedrala, ki je k nebu segala z višino osnovne zgradbe in s svojimi zvoniki.

Da bi ohranili ravnotežje stavbe, so z opornimi loki potisnili fasade navznoter, medtem ko so oboki izvajali nasprotni zunanji pritisk v ustreznem razmerju, da so stene ostale stabilne. Večni dialog pritiska in proti-pritiska, harmonija nasprotnih sil že skoraj devet stoletij omogoča stabilnost in trajnost katedrale. Graditelji so znali združiti zakone arhitekture z zakoni življenja.

SVETLOBA DUHA

Tako se cerkev širi in dviga ter daje vernikom občutek, da zapuščajo temo in vstopajo v svetlobo. Prehajajo v nevidno in božansko. Sveti Bernard, ki je sprva nasprotoval gotski umetnosti, je bil na koncu prepričan: "Kakor sončni žarek prehaja skozi steklo, ne da bi ga razbil, prodre v trdnost, ne da bi jo ob tem razbil. Prav tako kot pri vstopu, tudi pri izstopu žarek ne razbije stekla, ko ga zapusti. Na enak način tudi božja beseda, luč Očeta, prodira v notranjost Device Marije in je ne poškoduje." Katedrale so uvedle tudi idejo rozetnega okna, ki sprejema svetlobo in jo usmerja proti oltarju ter ga osvetljuje, tako kot Sveti Duh osvetljuje človeka. Od zunaj je rozetno okno neopazno, znotraj pa ga prehajajoča svetloba naredi živega.

DEVICA MARIJA, ZAVETNICA KATEDRAL

Katedrala Notre Dame je bila posvečena Devici Mariji, Kristusovi materi, tako kot toliko drugih v Franciji in Evropi. V obdobju romanske arhitekture je bila Marija predstavljena kot sedeča gospodarica sveta, črna, skoraj mladoletna, z otrokom na kolenih. V gotski arhitekturi se je črna Madona spremenila v devico nežnosti. Stoji z dojenčkom v naročju in predstavlja materialno stvarnost, oplemeniteno z duhom in napolnjeno z duhovnostjo. Postane posrednica med ljudmi in Bogom. Postane simbol matere, ki deluje bolj dostopno kot slavljani Kristus.

NOTRE DAME, PODOBA STVARSTVA

Gotska katedrala je prostor v človeškem merilu, ki predstavlja pomanjšano podobo stvarstva s tremi dimenzijami: podzemljem, zemljo in nebom. Tako navpično kot vodoravno kaže na te tri elemente. V navpičnem svetu simbolizira tri svetove: kripto, ki predstavlja podzemlje, tla in stebri simbolizirajo zemljo ter oboki nebo. V vodoravnem pogledu pa podzemlje predstavlja vhod v katedralo, transept zemljo, (oltarni) kor pa nebesa.

POT ŽIVLJENJA

Katedrala Notre Dame ima štiri fasade, ki ustrezajo toku časa: ciklu letnih časov, dneva, življenja in uresničitve duhovne poti. Vzhodna fasada predstavlja rojstvo življenja, zahodna smrt in nevidno, severna temo in južna svetlobo. Os kora je 23 stopinj, kot je naklonska os vrtenja zemlje. Os ladje sledi toku Sene, ki prihaja z juga in zavija med Notre Dame in Elizejskimi poljanami.

GRADBIŠČE GRADBENIKOV, OBRTRNIKOV IN UMETNIKOV

Kot pojasnjuje Philippe Giraud, je gradnja katedral zahtevala uporabo tehnik, ki so se lahko izkazale za zelo kompleksne, zlasti zaradi novih zahtev gotске umetnosti.

Zgodovina cehev obrtnikov in umetnikov sega v Egipt, kasneje jih najdemo v Grčiji in Rimu pri gradnji templjev, v srednjem veku pa pri menihih, ki so gradili samostane in opatije. Nato so te tehnike prešle na laične obrtnike, se nadgrajevale z izkušnjami ter se prenašali z mojstra na vajenca. Nastale so šole, nekatere so se oblikovale ob katedralah v gradnji, kjer so se učili teh znanj. Marsikatero od njih je danes izgubljeno.

VREDNOTE GRADITELJEV

Obrtniki iz časa gradnje katedral so bili v tesnem stiku z notranjim duhovnim svetom. En od njihovih motov je bil, da z gradnjo katedrale gradimo tudi sebe. Za pomočnike in mojstre to pomeni, da razvijajo vrednote, kot so spoštovanje drugih, skromno prenašanje znanja, sposobnost poslušanja. Vrednote, ki se odražajo v vedenju, dopolnjujejo znanje in veščine. Pri delu se učimo ne le tehnik, temveč tudi o sebi, o svojem načinu delovanja, odzivanju na ovire in njihovem premagovanju. Tako kot filozof, ki živi filozofijo kot način življenja.

Drug njihov moto je bil: "Ne zaslužjevati, ne izkoriščati, temveč služiti." Delo ni podrejanje ali izkoriščanje, ampak služenje višjemu idealu oz. cilju, ki nas presega in osvobaja. Pomemben tekst je Molitev obrtnika, ki so jo oblikovali menihi teologije luči v visokem srednjem veku, okoli osmega stoletja.

V Molitvi lahko beremo: "Pokaži mi, Gospod, da je delo naših rok tvoje, in da je delo naša dolžnost. V delu mojih rok pusti svojo milost, da govori drugim, moje pomanjkljivosti pa naj govorijo meni. Ne gradimo za sebe, temveč za nekaj večjega od nas samih in ostajamo skromni, ohranjamo duh služenja."

Ta molitev spominja na zgodbo treh kamnosekov. Prvi delavec dela hitro in mehansko, z resnim in utrujenim izrazom na obrazu. Drug opravlja enako nalogo, vendar manj mehansko. Obdeluje kamen za gradnjo stene. Tretji kamnosek pa je srečen, sijoč, brez sledu utrujenosti na obrazu, čeprav uporablja enake tehnike in orodja kot preostala dva. On gradi katedralo. Srečen je, ker je motiviran in se posveča nalogi, ki dviga njegovo dušo proti nečemu večjemu, kar ga presega in spreminja.

Ko so menihi in pozneje obrtniki gradili verske spomenike, je bilo delo oblika molitve, božja daritev. Povezovali so molitev in delo, kar je izražal rek moli in delaj (lat.: ora et labora).

Vsi akterji na gradbišču (vodja projekta, delavci, vajenci, strokovni obrtniki, donatorji ...) so delili skupno gorečnost. Obrtniki (matematiki, geometri, steklarji, kiparji, tesarji, krovci ...) so združevali svoje izkušnje za napredek svojega umetniškega znanja in odkrivanje novih tehnik.

TRI STOPNJE UČENJA

Učenje obrti je potekalo skozi tri faze: posnemanje, iniciacija in inovacija. Najprej vajenec posnema, kar vidi pri boljših od sebe. S časom pride do iniciacije, ko delovni gib postane naraven, samoumeven. Od takrat naprej lahko tudi inovira.

To je učinkovita in postopna metoda, ki posameznika najprej nauči osnovnih gradnikov. Metoda je bila uporabljena tudi v umetnostnem izobraževanju, medtem ko lahko danes pogosto spremljamo le neposredno inoviranje, brez zadostnih temeljnih znanj.

OBNOVA KATEDRALE NOTRE DAME

Philippe Giraud je sodeloval pri obnovi katedrale Notre Dame v Parizu. Kot v srednjem veku so bile na gradbišču delavnice za tesarje, kamnoseke, kiparje in steklarje. Med obrtniki so bili nekateri sodobnih nazorov, drugi so ustvarjali entuziastično, v pozitivnem srednjeveškem duhu. Vendar je bila gradnja včasih težka zaradi utrujenosti in zahtevne arhitekture. A na gradbišču vladal je kljub temu vladal bratski duh.

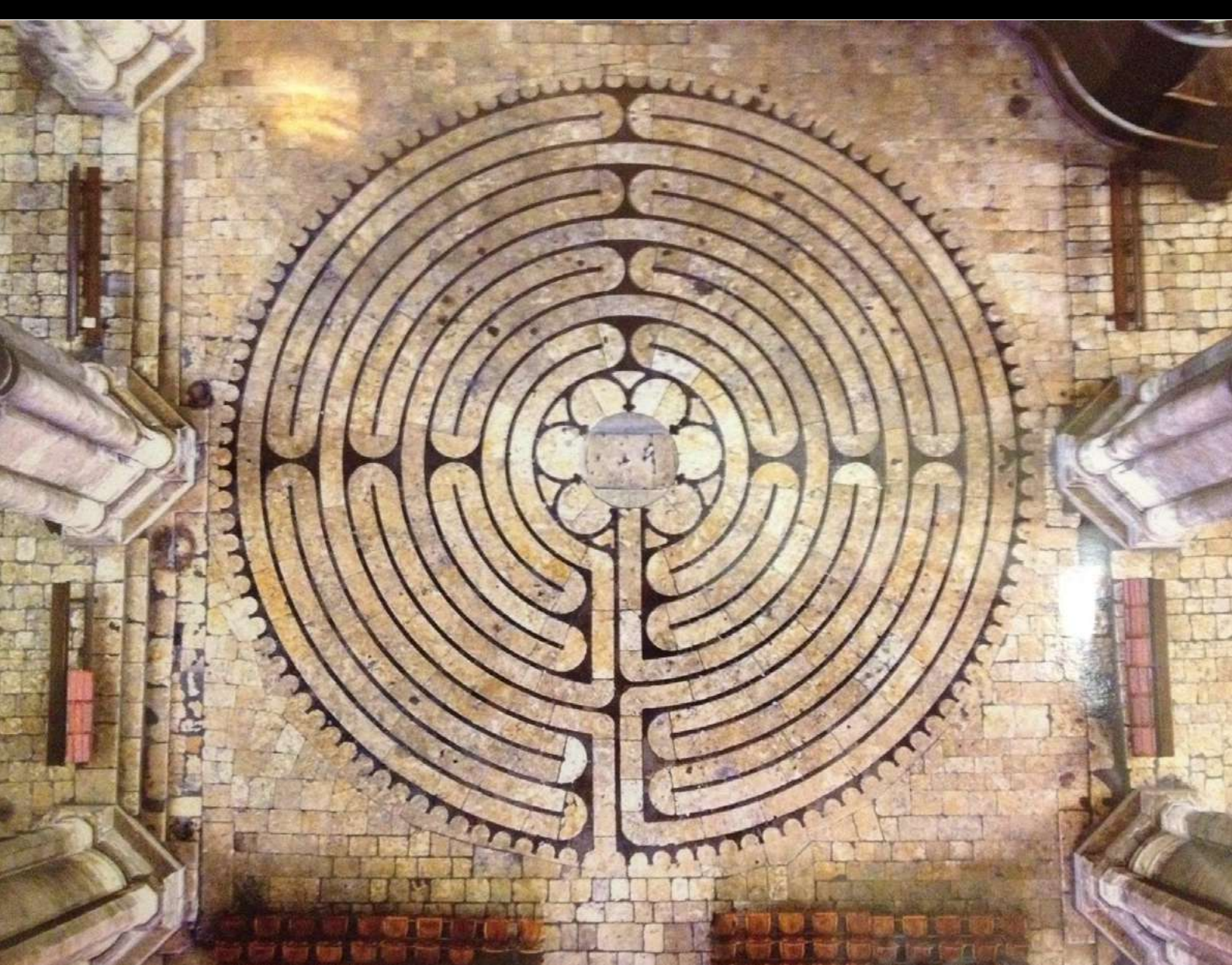
Prenova predstavlja le približno deset odstotkov aktivnosti, ki so se izvajale v času gradnje v srednjem veku. Takratno gradbišče je vrvelo od interakcij med obrtniki in duhovščino, ki je bila nosilka krščanskega in predkrščanskega simbolizma. Takratni škofje so namreč študirali tudi astronomijo, alkimijo, matematiko, pri gradnji pa so zahtevali dodatne podrobnosti, kot je na primer zodiak.

Po ponovnem odprtju katedrale Notre Dame se bodo dela nadaljevala z obnovo v požaru poškodovanih kamnov. V kakšnem duhu bo izveden projekt? Bodo prevladale vrednote srednjeveških obrtnikov?

ZAČIMBE VSAKDANA

**SRCE SLUTI CILJ,
UM UBERE POT.**

www.akropola.org